

Press Release

เศรษฐกิจโลกกับการส่งออกของไทย: ปัจจัยและผลกระทบ

อาชนัน เกาะไพบูลย์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การส่งออกได้กลายมาเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมากขึ้นเมื่ออัตราการส่งออกขยายตัวติดลบตั้งแต่เดือนมกราคม 2558 เป็นต้นมา (ภาพที่ 1) และเป็นเหตุให้สำนักวิจัยต่างๆ ปรับลดการคาดการณ์อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจ ในความเป็นจริงหากเรามองย้อนหลังไปจะพบว่าปัญหาการส่งออกเริ่มส่งสัญญาณตั้งแต่ต้นปี 2556 เป็นต้นมา แต่ขนาดของผลกระทบรุนแรงขึ้นอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้นปี 2558 การส่งออกที่ลดลงเกิดขึ้นกับทุกกลุ่มทั้งสินค้าเกษตร อาหารแปรรูป และอุตสาหกรรม (ตารางที่ 1) การส่งออกที่ลดลงเป็นผลโดยตรงจากการฟื้นตัวที่ค่อนข้างช้ากว่าที่มีการคาดการณ์ไว้ของเศรษฐกิจโลก อันเนื่องจากความคลาดเคลื่อนในการประมาณการณ์อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาค แม้จะมีการอนุมานสาเหตุอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นราคาน้ำมันและการตกต่ำของราคาสินค้าเกษตร แต่ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นผลพวงจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกทั้งสิ้น

ผลการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกฟื้นตัวช้ากระทบต่อเศรษฐกิจไทยทั้งโดยตรง คือการส่งออกสินค้าของไทยไปยังตลาดดั้งเดิมอย่างสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป และทางอ้อมที่ผ่านไปยังประเทศอื่นๆ เราพบว่าผลกระทบทางอ้อมรุนแรงกว่าผลทางตรง เพราะการส่งออกโดยตรงไปยังสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปดั้งเดิม (EU 15) มีผลการดำเนินงานที่ดีกว่าตลาดอื่นๆ ในทางตรงกันข้ามตลาดในภูมิภาคไม่ว่าจะเป็น จีน ญี่ปุ่น สิงคโปร์และมาเลเซีย (2 คู่ค้าที่สำคัญที่สุดของไทยในอาเซียน) และตลาดใหม่อย่างตะวันออกกลาง รัสเซีย และ บราซิลที่ตัวเลขการส่งออกติดลบ อย่างไรก็ตามเหตุที่มาจากผลกระทบทางอ้อมในตลาดเหล่านี้จะแตกต่างกันก็ตาม โดยในตลาดในภูมิภาคเป็นผลจากการเชื่อมโยงผ่านเครือข่ายการผลิตของบริษัทข้ามชาติ ในขณะที่ตลาดส่งออกใหม่เป็นผลพวงจากวัฏจักรขาลงของราคาสินค้าโภคภัณฑ์ แนวโน้มที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ ตลาดใหม่อย่างกลุ่ม CLMV เป็นตลาดที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและทวีความสำคัญในฐานะคู่ค้าของไทยในกลุ่มอาเซียน

ประเด็นพิจารณาสำคัญจากบทวิเคราะห์ตลาดส่งออกชี้ให้เห็นว่าตลาดส่งออกที่มีการขยายตัวติดลบเป็นตลาดที่เรามีการทำความตกลงการค้าเสรีด้วยแล้วทั้งสิ้น ดังนั้นเราควรย้อนถามว่าความตกลงการค้าเสรีได้มีส่วนช่วยกระตุ้นการส่งออกได้ว่าเป็นเนื้อเป็นหนังหรือไม่ และคุ้มค่ากับงบประมาณ บุคลากรและเวลาที่ใช้ไปในการเจรจาหรือไม่ อย่างไร? ก่อนที่จะเร่งเดินหน้าเจรจาและลงนามต่อไป โดยเฉพาะในสถานการณ์การฟื้นตัวของ

เศรษฐกิจโลกยังอึมครึม ประเทศต่างๆ พยายามกระตุ้นการส่งออกเพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายในประเทศ การแผ่มาตรการกีดกันทางการค้าผ่านความตกลงการค้าเสรีสามารถทำได้ง่าย โดยเฉพาะกับประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ

แนวโน้มที่น่าสนใจแต่ยังไม่ค่อยมีการพูดถึงมากนัก คือ สถานการณ์การส่งออกของไทยเมื่อเทียบกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคไม่ได้เลวร้ายที่สุด เราอยู่ในระดับปานกลาง มีคนที่ดีกว่าเราและมีคนที่แย่กว่าเรา (ภาพที่ 2) หากเรามองไปข้างหน้าสถานการณ์เศรษฐกิจโลกยังมีแนวโน้มอึมครึมอยู่อย่างต่อเนื่องและน่าจะใช้ระยะเวลาอีกสักพักหนึ่งในการฟื้นตัว ความเร็ว-ช้าในการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกขึ้นอยู่กับความร่วมมือในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในระดับโลกร่วมกัน (Policy Coordination) ซึ่งน่าจะอยู่นอกเหนืออำนาจของประเทศกำลังพัฒนาขนาดเล็กอย่างไทยจะเข้าไปมีส่วนกดดัน

ประเด็นที่ภาครัฐควรจะต้องจับตา คือ เศรษฐกิจจีนซึ่งมี 2 ประเด็นย่อย คือ เรื่องค่าเงินหยวน และการชะลอตัวของเศรษฐกิจจีนต่อการส่งออกของไทย เรื่องค่าเงินหยวน ประเด็นที่ต้องจับตาไม่ใช่ว่าค่าเงินหยวนอ่อนลง-แข็งขึ้นเมื่อเทียบกับเงินบาท แต่เป็นเรื่องของการตีความของนานาประเทศเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงค่าเงินหยวน แม้มีหลักฐานจำนวนมากเชื่อว่าการอ่อนลงของค่าเงินหยวนเป็นไปกลไกตลาด แต่ผู้คนและผู้กำหนดนโยบายจำนวนมากมองว่าเป็นเรื่องของความตั้งใจแทรกแซง ทรรศนะคติดังกล่าวน่าจะทำให้เกิดความเสี่ยงที่ประเทศต่างๆ จะแข่งกันลดค่าเงินเพื่อป้องกันการเสียเปรียบและในที่สุดนำไปสู่สงครามค่าเงิน (Currency War) ในที่สุด

ในขณะที่ประเด็นเรื่องการชะลอตัวของเศรษฐกิจจีนต่อประเทศไทย คือ ความผันผวนของการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศได้ เพราะประเทศจำนวนมาก อาทิ อินเดีย บราซิล ออสเตรเลีย เป็นต้น ได้อานิสงส์จากการขยายตัวของเศรษฐกิจจีนผ่านการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าโภคภัณฑ์ วันนี้เศรษฐกิจของจีนชะลอตัว ราคาสินค้าโภคภัณฑ์เข้าสู่วัฏจักรขาลงและกระทบต่อประเทศเหล่านี้อย่างรุนแรง

ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้สิ่งที่ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศขนาดเล็กทำได้ คือ ต้องเตรียมมาตรการรองรับผลกระทบจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกที่ช้า อย่างน้อยคงต้องใช้อีก 1-2 ปี ภายใต้แรงกดดันภายในประเทศ รมว.รัฐบาล การกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศระยะสั้นคงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก แต่ความยากลำบาก คือ เรามีเงินที่จำกัด และเศรษฐกิจโลกที่มีแนวโน้มที่จะซึบยาวไปอีก 1-2 ปี การฉีดแบบเหวี่ยงแห และการคาดหวังผลแบบรวดเร็วต้องทำด้วยความระมัดระวัง แม้ในหลักการกลุ่มผู้มียาได้น้อยจะนำเอาเงินที่รับจากการกระตุ้นต่างๆ ไปใช้จ่ายและทำให้เศรษฐกิจโดยรวมขยายตัวได้ก็ตาม แต่ผลน่าจะเป็นเพียงผลระยะสั้น การขยายตัวทางเศรษฐกิจจากการบริโภคไม่สามารถกระตุ้นให้ภาคเอกชนขยายการลงทุนซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ ณ ขณะนี้ นอกจากนั้นที่ผ่านมาเรากระตุ้นไปเยอะแล้ว การกระตุ้นต่อจึงน่าจะมีผลจำกัด และสุ่มเสี่ยงที่จะนำไปสู่ปัญหาหนี้สินระยะยาว

มาตรการระยะสั้นอีกเรื่องที่น่าจะพอเป็นแรงขับเคลื่อนได้ คือ การกระตุ้นการส่งออกไปยังตลาดในภูมิภาคและวันนี้อุปสรรคมันมากกว่าการตั้งศูนย์การค้าชายแดน แต่เป็นต้นทุน logistics อันเนื่องมาจากเบี้ยใบรายทางในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยกรอบความร่วมมือระหว่างภาครัฐในการแก้ปัญหา

แนวทางการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนกว่า คือ การกระตุ้นการลงทุนภาคเอกชนได้ดีขึ้น ซึ่งสามารถทำได้ผ่านการลงทุนของภาครัฐในระบบโครงสร้างพื้นฐาน แต่ความท้าทาย คือ การจัดลำดับการลงทุนให้ดีว่าอะไรควรทำก่อนหลัง ซึ่งต้องอาศัยวิสัยทัศน์ของผู้กำหนดนโยบายว่าจะให้เศรษฐกิจไทยพัฒนาไปในทิศทางใด โครงข่ายคมนาคมของโลกโดยเฉพาะของจีนที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาคและผลการกระตุ้นเศรษฐกิจไปพร้อมๆ กัน

ตารางที่ 1

รายการสินค้าส่งออกของไทยในช่วง 2557 – กรกฎาคม 2558

	สัดส่วนต่อมูลค่า ส่งออกรวม*	อัตราการขยายตัว	
		2557	7 เดือนแรกของปี 2558
1. สินค้าเกษตร	7.6	4.8	-6.7
1.1 ข้าว	2.0	30.6	-7.8
1.2 ยาง	2.4	-22.3	-20.7
1.3 มันสำปะหลัง	1.5	20.4	20.3
1.4 ผลไม้	0.6	27.6	-8.2
1.5 สินค้ากสิกรรมอื่นๆ	0.7	14.4	-9.2
1.6 ผลิตภัณฑ์จากสัตว์	0.5	57.1	28.9
2. สินค้าประมง	0.8	7.6	-14.4
2.1 กุ้ง, ปู, กุ้ง, และล็อบสเตอร์	0.3	0.4	-15.3
2.2 ปลา	0.3	11.6	-9.4
2.3 ปลาหมึก	0.1	10.5	-19.3
2.4 สินค้าประมงอื่นๆ	0.1	39.5	-18.1
3. สินค้าป่าไม้	0.6	8.1	0.9
4. สินค้าเหมืองแร่	0.3	-36.1	-52.0
4.1 น้ำมันดิบ	0.0	-61.3	-90.3
4.2 สินแร่อื่นๆ	0.2	35.6	-7.6
5. สินค้าอุตสาหกรรม	88.9	6.4	-2.5
5.1 สินค้าเกษตรแปรรูป	12.0	3.8	-3.5
อาหาร	6.9	2.2	-4.2
น้ำตาล	1.3	2.9	0.0
ปลากระป๋องและปลาแปรรูป	1.3	-3.9	-11.4
กุ้ง-ปูกระป๋องและแปรรูป	0.4	-8.7	-11.1
เป็ด-ไก่กระป๋องและแปรรูป	1.0	2.3	4.1

(มีต่อ)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

	สัดส่วนต่อมูลค่า ส่งออกรวม*	อัตราการขยายตัว	
		2557	7 เดือนแรกของปี 2558
สับปรดกระป๋องและแปรรูป	0.3	6.4	8.8
ผลไม้กระป๋องและแปรรูปอื่นๆ	0.4	11.8	2.6
ผลิตภัณฑ์อาหารที่ผลิตจากแป้ง	0.5	10.1	9.3
ผลิตภัณฑ์อาหารอื่นๆ	1.7	5.9	-10.6
เครื่องดื่ม	1.0	20.2	9.4
ผลิตภัณฑ์ยาง	1.7	-4.3	-16.5
กระดาษ	0.8	10.5	1.2
ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	0.5	19.1	1.8
หนังและเครื่องหนัง	0.4	12.2	6.5
อาหารสัตว์	0.6	13.3	6.4
สินค้าเกษตรแปรรูปอื่นๆ	0.2	-5.2	19.3
5.2 สินค้าอุตสาหกรรมที่ไม่รวมสินค้า			
เกษตรแปรรูป	76.9	-1.7	-2.3
สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	3.3	6.1	-5.9
รองเท้าและชิ้นส่วน	0.3	14.2	-6.7
อิเล็กทรอนิกส์	14.6	8.1	-0.5
คอมพิวเตอร์	0.1	21.9	9.8
ชิ้นส่วนและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์	6.6	4.2	-3.3
แผงวงจรรวมและชิ้นส่วน	3.4	10.4	4.6
วงจรมพิมพ์	0.6	39.8	17.6
อุปกรณ์สื่อสารโทรคมนาคม	1.7	3.8	-3.5
ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ	2.2	14.6	-1.5
เครื่องใช้ไฟฟ้า	5.8	11.1	0.1
เครื่องปรับอากาศ	2.1	10.9	0.7
เตาไมโครเวฟ, เตายอบ, และอุปกรณ์			
ประกอบอาหารที่ใช้ไฟฟ้า	0.3	3.6	-10.0

(มีต่อ)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

	สัดส่วนต่อมูลค่า ส่งออกรวม*	อัตราการขยายตัว	
		2557	7 เดือนแรกของปี 2558
ตู้เย็น	0.8	6.8	1.5
เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้านอื่นๆ	1.2	19.1	1.3
ชิ้นส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้า	1.4	9.2	-0.8
ผลิตภัณฑ์โลหะ	4.4	-5.0	0.2
เหล็กและเหล็กกล้า	1.3	-25.8	6.8
อลูมิเนียม	0.5	18.5	-6.3
ทองแดง	0.5	3.5	-11.0
โลหะอื่นๆ	2.0	4.5	1.4
ยานยนต์	15.0	6.4	2.4
รถยนต์นั่ง	3.6	4.7	18.2
รถกระบะและรถบรรทุก	4.4	3.8	-9.1
รถจักรยานยนต์	0.6	-12.1	12.9
ยานพาหนะอื่นๆ	0.3	18.1	21.2
ชิ้นส่วนและอุปกรณ์สำหรับยานยนต์	6.1	11.2	2.1
อากาศยาน, เรือ, แขน, และรถไฟ	1.0	6.8	-9.0
เครื่องจักรและอุปกรณ์	9.1	15.3	2.9
เครื่องประดับ	3.3	13.4	6.4
เคมีภัณฑ์	3.2	0.0	-20.3
ปิโตรเคมี	5.5	14.3	-9.6
ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	4.0	-6.7	-19.2
อุปกรณ์การถ่ายภาพและภาพยนตร์	0.9	-10.1	3.7
ทัศนูปกรณ์	1.1	13.3	12.4
เครื่องใช้ในห้องน้ำและเครื่องสำอางค์	1.1	2.1	-7.0
เฟอร์นิเจอร์และชิ้นส่วน	0.5	1.7	-8.9

(มีต่อ)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

	สัดส่วนต่อมูลค่า ส่งออกรวม*	อัตราการขยายตัว	
		2557	7 เดือนแรกของปี 2558
สินค้าอุตสาหกรรมอื่นๆ	3.9	12.0	2.5
สินค้าส่งออกอื่นๆ	1.8	-6.9	-14.3
ทองคำ	1.5	-10.5	-13.5
สินค้าอื่นๆ	0.3	9.9	-18.2
สินค้ากลับส่งออก	0.1	263.5	-27.7
สินค้าส่งออกรวม (ตามสถิติศุลกากร)	100.0	5.8	-3.4

หมายเหตุ: * สัดส่วนต่อการส่งออกรวมระหว่าง ม.ค. – ก.ค. 2558

ที่มา: คำนวณจากตาราง EC_XT_008_S2 : มูลค่าและปริมาณสินค้าออกจำแนกตามกิจกรรมการผลิตที่เผยแพร่
โดยธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2

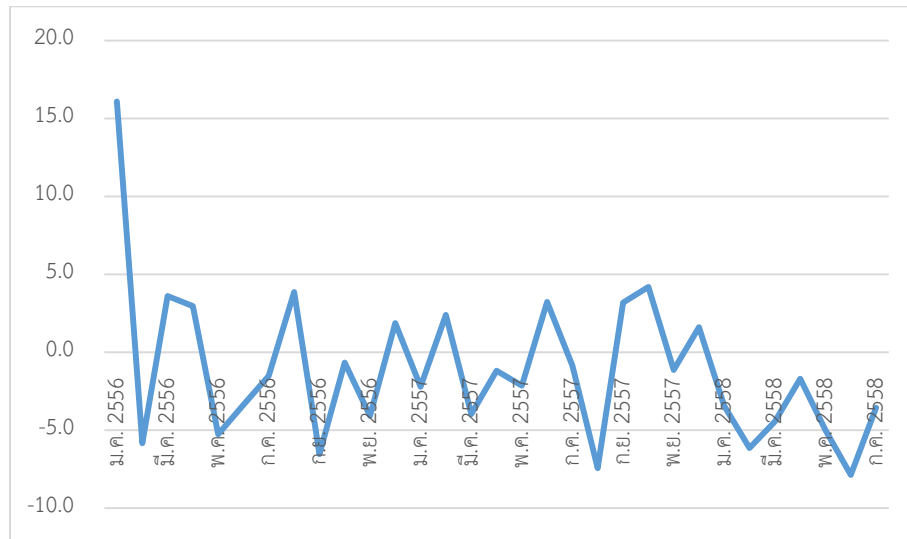
ผลการดำเนินงานของตลาดส่งออกที่สำคัญๆ ของไทยระหว่างปี 2545 - กรกฎาคม 2558

	สัดส่วนต่อการส่งออกรวม				อัตราการขยายตัว 7 เดือนแรกของปี 2558
	2545-47	2548-55	2556-57	7 เดือนแรกของปี 2558	
1. เอเชียตะวันออก	52.1	53.8	56.4	55.2	-5.8
1.1 เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ	31.1	31.1	30.4	29.3	-7.1
1.1.a. จีนและฮ่องกง	12.0	16.1	17.1	16.1	-7.2
1.2 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	21.0	22.8	26.0	25.8	-4.2
1.2 a. CLMV	3.6	6.0	8.7	10.2	8.5
2. กลุ่ม +6 (ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และ อินเดีย)	3.7	6.6	7.2	7.6	6.4
2.1 ออสเตรเลีย	2.6	4.2	4.3	4.4	11.1
2.2 อินเดีย	0.8	2.0	2.4	2.6	-0.9
3. ตลาดส่งออกหลักเดิม	32.0	22.3	19.3	20.5	-0.7
3.1 สหรัฐอเมริกา	17.4	11.5	10.3	11.2	3.7
3.2 สหภาพยุโรป (15)	14.6	10.8	9.0	9.3	-5.5
4. ตลาดใหม่	4.3	6.1	6.6	6.0	-17.0
4.1 ตะวันออกกลาง	3.7	4.9	5.1	4.9	-14.4
4.2 รัสเซีย	0.3	0.4	0.5	0.3	-43.0
4.3 บราซิล	0.3	0.8	0.9	0.8	-16.4
4.4 ตลาดใหม่ในสหภาพยุโรป	0.6	1.2	1.0	1.0	-12.1

ที่มา: คำนวนจากตาราง EC_XT_003_S2 : สินค้าออกและสินค้าเข้าจำแนกตามกลุ่มประเทศที่เผยแพร่โดย
ธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 1

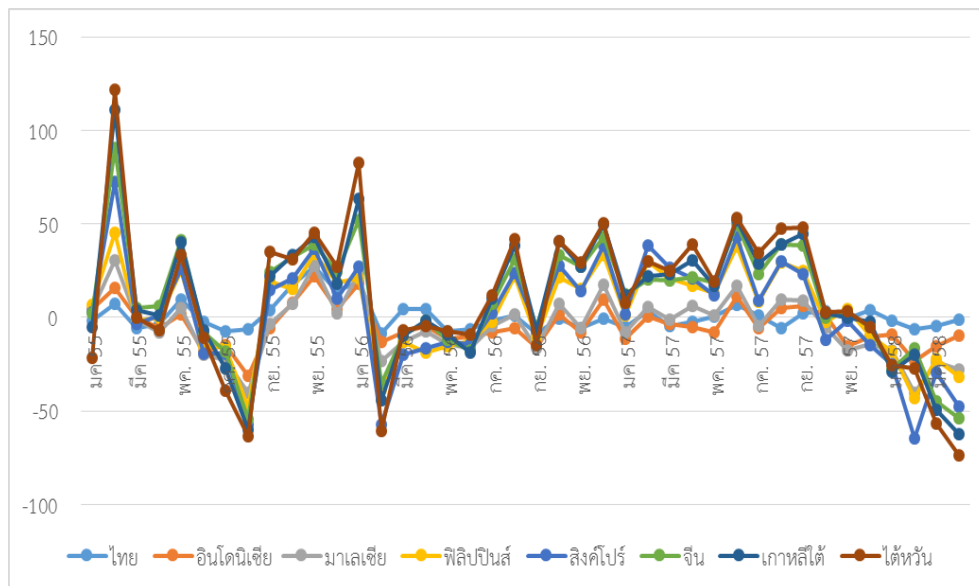
อัตราการขยายตัวของการส่งออกของไทยรายเดือนระหว่าง มกราคม 2556 - กรกฎาคม 2558

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล CEIC database

ภาพที่ 2

สถานการณ์การส่งออกของไทยเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค

ที่มา: คำนวณจากฐานข้อมูล CEIC database